

Innspill til Malthesørenssen-utvalget fra lærerutdanningene ved Universitetet i Agder

Innledning

Takk for muligheten til å komme med innspill. Vi er glade for at utvalget har mandat til å differensiere rådene etter type utdanning, og at profesjonsutdanninger er særskilt nevnt. Vi ser fram til utvalgets rapport og den kommende NOUen.

Kunstig intelligens (KI) representerer en av de mest omfattende endringene i samfunnet og i lærerutdanningene i vår tid. Dette gjelder hele utdanningsløpet, fra barnehage til høyere utdanning. Det berører både hvordan barn og unge møter teknologi i hverdagen, og hvordan profesjonsutøvere skal forstå og bruke KI på en ansvarlig måte.

Samtidig blir det fra forskere pekt på at sentrale sider ved læreryrket – som relasjonskompetanse, verdibasert dømmekraft og evnen til å emosjonelt støtte den enkelte elev – i liten grad kan erstattes av KI. Vi må derfor utdanne lærere som både forstår teknologiens muligheter og begrensninger, og som kan bruke KI på en måte som styrker, ikke svekker, de menneskelige og relasjonelle dimensjonene i læreryrket.

Lærerutdanningene har et særlig ansvar for å utvikle studentenes evne til kritisk og reflektert bruk av teknologi. Vi skal utdanne framtidens lærere og barnehagelærere, som både skal møte KI som en del av sin egen utdanning og samtidig støtte barn og unge i å navigere i et samfunn der KI blir stadig mer integrert. Som den nasjonale digitaliseringsstrategien 2024–2030 understreker: «Lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse er en særlig viktig innsatsfaktor for å styrke den digitale kompetansen i befolkningen.»

Utfordringer og muligheter

Bruken av KI i utdanning reiser en rekke utfordringer, både pedagogiske, etiske og praktiske. En fersk undersøkelse viser at 1 av 5 lærere i ungdomsskole og videregående bruker KI ukentlig – men opplæringen oppleves som mangelfull.

Det er også en fare for at KI-bruk blir teknologisk og instrumentell, med for lite fokus på samfunnsetiske konsekvenser, personvern, klimaavtrykk og relasjonskompetanse. Det er derfor viktig at lærerstudentene får kunnskap om og erfaring med hvordan KI kan støtte

læring og profesjonsutøvelse, men samtidig utvikler den kritiske og reflekterende tenkningen som er kjernen i lærerrollen.

KI skal ikke erstatte pedagogisk dømmekraft, men heller brukes som en læringspartner og et verktøy som kan bidra til å styrke undervisningen når det brukes med bevissthet og ansvar. For eksempel kan KI bidra til at studentene kan prøve ut profesjonsnære læringssituasjoner på campus, gjennom simulering av for eksempel elevsamtaler, foreldresamtaler og mobbesituasjoner. KI kan også brukes til å skape scenarier eller case som utfordrer lærerstudentene til å ta stilling til komplekse situasjoner, og som kan bidra til å styrke deres opplevelse av sammenhengen mellom teori og praksis.

Flere lærere melder dessuten om en bekymringsfull tendens: Sterke elever lærer seg raskt å nyttiggjøre seg KI, mens svake elever faller ytterligere bakpå. Dette kan bidra til økte sosioøkonomiske forskjeller.

Vurdering og kompetanseutvikling

KI aktualiserer behovet for å tenke nytt rundt vurderingsformer. Den utfordrer etablerte praksiser, og åpner samtidig for utvikling av mer formative og prosessbaserte vurderingsformer. Dette krever tydeligere rammer for hva som regnes som legitim bruk av KI, og hva som kan betegnes som fusk. Samtidig er det viktig at nye vurderingsformer hensyntar behovet for å vurdere lærerstudentenes profesjonsfaglige bruk av KI, og ikke bare hva som er legitimt i forhold til forskrifter. Ved UiA har vi egne forskningsmiljøer som arbeider med disse problemstillingene, blant annet innen digital vurdering.

Lærerutdanningene må gi studentene en helhetlig, profesjonsfaglig digital kompetanse – der innsikt i personvern, etiske problemstillinger og danning inngår sammen med forståelse for hvordan teknologi, inkludert KI, påvirker samfunnet, barn og unges liv, barnehagen, skolen og lærerrollen, samt hvordan man leder og underviser i teknologirike klasserom.

For å utvikle denne kompetansen er det viktig at lærerstudenter får mulighet til å gjøre seg egne erfaringer med KI i praksis. De må få muligheter til å utforske, prøve ut og kritisk reflektere over hvordan KI kan brukes pedagogisk og profesjonelt – både i egen undervisning og i samspill med barn og elever. Det er også ønskelig at studenter og lærere fra praksisfeltet i større grad involveres i forskningsprosjekter knyttet til KI i utdanning, slik at de får innsikt i teknologiens muligheter og utfordringer, og samtidig bidrar med sine perspektiver og erfaringer.

Kompetanseutviklingen må også omfatte de ansatte i lærerutdanningene. Lærerutdannere og fagmiljøer trenger oppdatert kunnskap om KI for å kunne utvikle relevant undervisning,

veilede studentene og selv være gode rollemodeller i ansvarlig og reflektert bruk av teknologiene. Dette krever kontinuerlig faglig utvikling, erfaringsdeling og samarbeid, både internt og på tvers av institusjoner.

Tverrfaglig tilnærming til KI

KI har implikasjoner for alle fagområder, og det er viktig at lærerutdanningene utvikler en tverrfaglig tilnærming til både undervisning og forskning. Teknologiens påvirkning på blant annet språk, samfunn, kunst, pedagogikk og etikk krever samarbeid mellom fagmiljøer. Dette gir studentene mulighet til å se KI i sammenheng med både faglig innhold og profesjonelle utfordringer, og kan bidra til å styrke evnen til kritisk refleksjon og helhetlig vurdering.

En tverrfaglig tilnærming er også viktig for å utvikle undervisningsformer som speiler kompleksiteten i dagens skole og barnehage, og for å sikre at KI ikke behandles som et isolert verktøy, men som en del av en bredere pedagogisk og samfunnsmessig kontekst.

Relevans for ulike lærerutdanninger

Problemstillingene knyttet til KI er særlig aktuelle for grunnskolelærerutdanningene, lektorutdanningen og PPU, der studentene i stor grad møter KI-relaterte utfordringer i praksis og i fremtidig yrke. KI påvirker både elevens læringsprosesser og lærerens rolle, og det er avgjørende at disse utdanningene gir studentene kompetanse til å håndtere og reflektere over dette.

Samtidig er det viktig at også framtidens barnehagelærere har en forståelse av hvordan KI påvirker deres profesjon. Barn vil møte KI i ulik grad avhengig av alder, og barnehagelærere må kunne forstå og vurdere hvordan KI påvirker barns liv, lek og utvikling, samt hvordan teknologien kan inngå i pedagogisk praksis på en trygg og etisk forsvarlig måte. KI vil også kunne påvirke samspillet med foreldre og kolleger, og barnehagelærere må rustes til å møte disse endringene med profesjonsfaglig digital kompetanse.

Innovasjon og utviklingsarbeid ved UiA

UiA og våre lærerutdannere er i front på dette feltet, og det skjer mye innovativt arbeid både gjennom forskningsprosjekter og tett samarbeid med praksisfeltet. Eksempler inkluderer simulering av elev- og foreldresamtaler, bruk av KI i språkopplæring og musikkundervisning, og utvikling av nye vurderingsformer.

I 2025 har vi blant annet:

- Utviklet kompetansehevingstilbud for skoleledere.

- Gjennomført EVU-kurs som «Innføring i KI for lærere» og «KI og musikk for grunnskolen».
- Arrangert konferansen UDFORSK AI 2025.
- Etablert flere møteplasser på tvers av UH og praksisfelt, som fagdagen DIBA – Digital Balanse Agder.

Avsluttende refleksjoner og behov for videre forskning

Lærerutdanningene har lang erfaring med å håndtere reformer og endringer. Nå står vi overfor en stor utfordring: kunstig intelligens utfordrer vårt kunnskapssyn, læringssyn og lærerrollen. Hva blir mindre viktig, og hva blir mer viktig, i en KI-støttet undervisning? Vi vet ennå ikke fullt ut hvordan KI vil påvirke oss som mennesker og samfunn, og vi vet for lite om hvilket læringsutbytte teknologien faktisk gir.

Derfor trenger vi mer forskning, særlig praksisnær forskning på bruk av KI i barnehager, skoler og lærerutdanning. Men forskning alene er ikke nok. Skal vi lykkes med å integrere KI på en klok og bærekraftig måte, må vi også:

- Styrke kompetansen hos lærere og lærerutdannere gjennom målrettet kompetanseheving, som blant annet etter- og videreutdanning.
- Etablere delingsarenaer på tvers av institusjoner og sektorer.
- Fremme tverrfaglig samarbeid i lærerutdanningene, og mellom lærerutdanningene og andre relevante fagområder, som teknologifag.
- Utvikle etiske retningslinjer og rammeverk for bruk av KI i lærerutdanningene.
- Støtte pilotprosjekter og praksisnære initiativer som kan gi inspirasjon og kunnskap.

Dette krever en helhetlig innsats, ikke bare fra forskningsmiljøene, men også fra utdanningsmyndigheter, institusjoner og praksisfelt.